

De visie op zorg vanuit het antroposofisch mensbeeld

In de antroposofische zorg voor mensen met een verstandelijke beperking is vanaf begin vorige eeuw een eigen zorgvisie ontwikkeld. Deze zorgvisie is onlosmakelijk verbonden met de opvattingen over de mens die Rudolf Steiner (1861-1925) initieerde en is vervolgens verder tot ontwikkeling gebracht in een groot aantal heilpedagogische (voor kinderen) en sociaaltherapeutische (voor volwassenen) instellingen.

De geestelijke individualiteit

Onze antroposofische zorgvisie gaat uit van de gedachte dat ieder mens, dus ook mensen met een verstandelijke beperking, in zijn diepste wezen de behoefte heeft zich verder te ontwikkelen. De wezenskern van elk individu is volstrekt eigen en wordt niet ge- of misvormd door opvoeding of erfelijkheid. We spreken daarbij over het ik van de mens. Dit ik is de geestelijke individualiteit en is uniek voor ieder mens. Dit ik reikt verder dan één aardeleven, het ontmoet daarbij de gevolgen van gebeurtenissen en daden uit eerdere aardelevens.

In het leven op aarde heeft elk mensenwezen een lichaam en ziel nodig, waarmee de geestelijke individualiteit zich kan manifesteren en z'n levens- of ontwikkelingsopdracht vervullen. Het lichaam of de ziel waarvan de individualiteit gebruik moet maken kan beschadigd zijn of worden. In dat geval kan de mens in zijn ontwikkeling beperkt worden. De geestelijke individualiteit ondervindt dan een belemmering in het lichaam of de ziel, waardoor het niet goed mogelijk is zich in dit leven volledig uit te drukken.

Respect

De individualiteit van ieder mens streeft naar ontwikkelingsdoelen, bij de mens met een beperking evenzeer als bij de zich normaal ontwikkelende mens. Vandaar dat in de antroposofische zorg met groot respect wordt omgegaan met de mens met een beperking. Er wordt voortdurend gezocht, ondanks de belemmering in lichaam of ziel, naar de mogelijkheden om tegemoet te komen aan de ontwikkelingsbehoefte van iedereen. Het zoeken naar de (ontwikkelings-)vraag achter de dagelijkse zorgvraag is wezenlijk en vormt het centrale thema van onze bewonersbespreking.

De zorg voor het lichaam

Het lichaam van de mens, waar de individualiteit zich van bedient, heeft zorg nodig. Juist omdat in dat lichaam vaak de belemmerende factoren liggen, gaat het hier om een bijzondere zorg. Met grote aandacht wordt het lichaam van de mens met een verstandelijke beperking verzorgd. Er wordt bijvoorbeeld op gelet of het schoon is, of het goed doorwarmd wordt, of de huid ademt en de haren geborsteld zijn. Het doel is niet zozeer het uiterlijk aanzien voor een ander te verbeteren, maar eerder door met deze zorg te trachten het ik van de mens een passender instrument te geven.

De zorg voor de omgeving

Deze zorg drukt zich uit in zorgvuldige aandacht voor alle details. Het gaat verder dan alleen het lichaam. Ook de kleding en de directe omgeving is in deze visie van groot belang. De

mens met een verstandelijke beperking heeft in de antroposofische visie, meer nog dan een ander, een 'schone' en zeer verzorgde omgeving nodig. De schoonheid van de dingen, van het meubilair, van de woning, de werkplaats draagt bij aan een steeds grotere mogelijkheid van de individualiteit om zich met het lichaam en de omgeving te verbinden.

De zorg voor de ziel

Naast de basale zorg voor het lichaam en de fysieke omgeving heeft de mens met een verstandelijke beperking een grote zorg voor zijn ziel nodig. In het antroposofisch mensbeeld is de ziel de drager van het denken, voelen en het willen. Bij mensen met een verstandelijke beperking bevindt de beperking zich met name in deze zielegebieden. In de zorg voor deze zieleprocessen liggen de grootste mogelijkheden om de individualiteit, het ik, optimale kansen te geven gebruik te maken van de ziel en het lichaam.

De behoefte aan intensieve zorg voor de zieleprocessen is voor elk individu verschillend. Dat betekent dat elk individu speciale aandacht vraagt en ook dient te krijgen. Antwoorden op de individuele zorgvragen kunnen alleen gegeven worden door mensen die zich intensief met deze individuele vraag bezighouden, die zich echt met de bewoner proberen te verbinden. Naast de individuele verbinding is ook een gemeenschappelijke weg belangrijk. Hoe kijken we samen naar de ontwikkeling van de bewoner en welke afspraken zijn onderling nodig om de bewoner zo goed mogelijk te kunnen begeleiden? Hierbij hoort de structurering van de tijd, een goed ritme en afwisseling van rust en activiteit.

Niet alleen, maar met een groep

Het is bijna niet mogelijk dat iemand een antwoord op wezenlijke vragen (zoals hoe de inhoud van een zorgplan eruit moet zien) *alleen* formuleert. Het gaat er dan ook om dat *een groep* mensen met aandacht voor de kleine dingen, zich met de bewoner verbindt. In de sociaaltherapie gaat het er ook om, om samen de levensweg te bewandelen, samen te leven en samen te werken. Zo'n groep mensen is in staat specifieke zorgplannen te ontwikkelen. En daarbinnen is het mogelijk therapieën te verzorgen die het lichaam of de ziel specifiek, dus op het individu toegesneden, nodig heeft.

Hierbij kan gedacht worden aan speciale badtherapieën of kunstzinnige therapieën, maar ook aan euritmitherapie of muziektherapie. Evenzeer kan logopedie of fysiotherapie nodig zijn.

Gemeenschapsvormen

In de zorg voor de ziel kan men echter niet alleen blijven stilstaan bij de specifieke, individuele zorgvraag. Juist in samenhang met andere mensen kan de ziel aangesproken worden. De sociale relaties zijn daarmee van wezenlijk belang.

In OlmenEs neemt het leren, het werken, het leven met anderen een belangrijke plaats in. Er wordt getracht een gemeenschapsvorm te ontwikkelen om in de behoefte aan zorg voor de zieleprocessen te voorzien. We zijn een woon- en werkgemeenschap.

Rijk cultureel leven

Kenmerkend voor OlmenEs is het streven naar een rijk cultureel leven. Dat wat de ziel kan boeien wordt gezocht in de schoonheid van de dingen: de omgeving, de cultuur, de religieuze beleving, de voeding, alles wat de mens met aandacht kan omringen, levert een bijdrage aan een intensieve zorg voor de ziel van de mens met een verstandelijke beperking.

Leren van elkaar

Medewerkers die met enthousiasme en inzicht in deze zorgvisie willen samenwerken met mensen met een verstandelijke beperking bieden een ontwikkelingsmogelijkheid voor deze mensen, maar ook voor zichzelf. Pas in de relatie tussen bewoner en begeleider, waarin de begeleider ook aan de eigen ontwikkeling werkt, ontstaan de mogelijkheden tot ontwikkeling van de mens met een beperking.

In deze zorgvisie is het ook belangrijk dat voortdurend in het bewustzijn blijft dat niet de mens met een verstandelijke beperking ondergeschikt wordt aan de gemeenschap. Naarmate ieder mens in een gemeenschap er beter in slaagt rekening te houden met de ander, hoeft er minder sprake te zijn van aanpassing aan die gemeenschap. Uiteindelijk gaat het niet om de normalisatie van de mens met een beperking in de gemeenschap, maar van aanpassing van die gemeenschap aan de individuen.